

UTRIKESUTSKOTTETS BETÄNKANDE 14/2002 rd

Regeringens proposition om godkännande av avtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige avseende stöd till industrisamarbete på försvarsmaterielområdet och med förslag till lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i detta avtal och till lag om ändring av 4 och 5 § lagen om export och transitering av försvarsmateriel

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 februari 2002 en proposition om godkännande av avtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige avseende stöd till industrisamarbete på försvarsmaterielområdet och med förslag till lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i detta avtal och till lag om ändring av 4 och 5 § lagen om export och transitering av försvarsmateriel (RP 238/2001 rd) till utrikesutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har försvarsutskottet lämnat utlåtande (FsUU 1/2002 rd). Utlåtandet ingår som bilaga till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- linjedirektör Aleksi Härkönen och ambassadråd Katri Silfverberg, utrikesministeriet
- handelsråd Arto Koski och handelssekreterare Martina Temmes, försvarsministeriet
- biträdande avdelningschef Henrik Räihä, handels- och industriministeriet.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från Suomen puolustusteollisuusyhdistys ry.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner avtalet mellan Kungariket Danmark, Republiken Finland, Kungariket Norge och Kungariket Sverige avseende stöd till industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Avtalet undertecknades i Åbo den 9 juni 2001.

Avtalets syfte är att skapa en politisk och rättslig struktur för ökat industrisamarbete mellan parterna på försvarsmaterielområdet så att den nordiska och härigenom också den nationella försvarsmaterielindustrin kan bevara sin livskraft och konkurrensförmåga i det allt svårare

marknadsläget. Avtalet innehåller bestämmelser om bl.a. leveranssäkerhet och exportkontroll för produkter som omfattas av avtalet dels parterna emellan, dels i fråga om tredje länder. Dessutom finns det bestämmelser om industriell kompensation (motköp).

Avtalet ändrar inte Finlands övriga internationella åtaganden och förpliktelser. Det samarbete som anges i avtalet sker i enlighet med parternas lagstiftning och andra bestämmelser.

I propositionen ingår ett förslag till lag om ikraftträdande av de avtalsbestämmelser som hör till området för lagstiftningen och ett förslag till lag om ändring av 4 och 5 § lagen om export och transitering av försvarsmateriel. Avtalet träder i kraft den trettionde dagen efter den dag då depositarien mottagit ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument av samtliga signatärer. Lagarna avses träda i kraft vid samma tidpunkt som avtalet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Det behövs internationellt samarbete på försvarsmaterielområdet för att branschen skall kunna behålla sin konkurrenskraft och vitalitet i ett läge då både hemmamarknaden och världsmarknaden krymper och konkurrensen hårdnar. Internationellt samarbete inom försvarsmaterielområdet spelar en viktig roll i Finlands säkerhets- och försvarspolitik. Riksdagen har understrukit betydelsen av att Finlands försvarsmaterielindustri kan förbättra sin konkurrenskraft och får möjligheter att planera sina aktiviteter på sikt. Senast detta kom fram var i betänkande FsUB 2/2001 rd. De nordiska länderna är den naturliga referensgruppen och samarbetet förbättrades under hela 1990-talet. Avtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige både stöder och förstärker samarbetet. Enligt vad utskottet har erfarit kommer avtalet att vara av extra stor betydelse för de företag som redan nu är etablerade i två eller tre av de avtalsslutande länderna. Men avtalet är en bra plattform också för nya samarbetsprojekt. Dessutom ger avtalet de nordiska länderna goda möjligheter att komma överens om försörjningstrygghet, exportkontroll och motköp.

Av tradition har Finland spelat en aktiv roll i det internationella samarbetet, på försvarsmaterielområdet och inom exportkontrollen. Finland har varit medlem i Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) sedan 2000. Medlemskapet förbättrade våra möjligheter att delta i det europeiska försvarsmaterielsamarbetet. Europeis-

ka unionen har utvecklat samarbetet inom försvarsmaterielområdet inom ramen för artikel 17 i Amsterdamfördraget. Enligt vad utskottet har erfarit bildar de nordiska länderna inget traditionellt ekonomiskt samarbetsområde när det gäller försvarsmateriel. På senare år har omstruktureringen och de säkerhetspolitiska målen inom EU drivit på en del större samarbetsprojekt. Ett större nordiskt samarbete strider inte mot samarbetet inom EU, där Finland har valt att ta en aktiv roll framför allt på området försörjningstrygghet.

Regeringen påpekar att försörjningstryggheten måste kunna säkerställas också om den inhemska industrin flyttas utomlands i samband med omstruktureringar. Också i försvarsredogörelsen framhöll regeringen att våra möjligheter att trygga försörjningsberedskapen uteslutande med nationella insatser har blivit sämre. I krissituationer kan det hända att Finland är självförsörjande bara i begränsad omfattning, menar regeringen i redogörelsen.

I detta läge vill Finland trygga leveranssäkerheten inom ammunitions- och sprängämnesbranschen med hjälp av fördrag, framhåller regeringen. Utrikesutskottet håller med försvarsutskottet om att det handlar om en mycket viktig industribransch med avseende på försörjningsberedskapen och att branschen just nu dras med allvarliga lönsamhetsproblem på grund av vikande orderingång. Utskottet menar att strukturförnyelsen inte bara får bygga på industrins behov utan

också i allt väsentligt bör ta hänsyn till behoven inom vårt eget försvar.

De avtalsslutande parterna förbinder sig att säkerställa tillgången på de produkter som omfattas av avtalet i fredstid, kris och krig för användning av nationella stridskrafter. I likhet med försvarsutskottet vill utrikesutskottet lyfta fram avtalets bestämmelser om konsultationsförfarandet vid kriser. Om läget påverkar en eller flera avtalsslutande parter, skall parterna omedelbart rådgöra med varandra för att lösa potentiella problem när det gäller upphandling till sina egna stridskrafter av produkter som omfattas av fördraget. Avtalet innefattar ett viktigt och nödvändigt undantag för leveranser och bistånd utifrån internationella förpliktelser och nationella aspekter. Detta innefattar också dels Natoländernas förpliktelser, dels Finlands och Sveriges förpliktelser till följd av sin alliansfrihet.

Med hänsyn till avtalet men också med avseende på företagens export är det lämpligast att exportkontrollen samordnas och gemensamma regler för de avtalsslutande parterna införs, anser utrikesutskottet. Avtalet kompletterar de gällande bestämmelserna om exportkontroll. Men det måste tillämpas med beaktande av parternas övriga internationella åtaganden och förpliktelser, precis som regeringen framhåller i propositionen.

Inom exportkontrollen medför avtalet en ny förpliktelse för företag som deltar i samarbetet. De måste lämna in information rörande sina marknadsföringsplaner till den berörda myndigheten. Det betyder att Finland måste införa ett nytt administrativt förfarande: förhandsinformation till företagen för deras marknadsföring. Företagen har den nytta av förfarandet att de kan förbättra sin verksamhet, produktion och sin långsiktiga planering av exporten. Förfarandet påminner om det existerande förfarandet för exportkontroll av produkter med två ändamål. Utskottet understryker att den information om godtagbara marknadsföringsobjekt som det exporte-

rande företaget får inte är bindande för myndigheten. Dessutom bör noteras att exporttillstånd fortfarande behövs när det blir aktuellt med att exportera en vara. I sitt utlåtande framhåller försvarsutskottet att mekanismen varken ändrar eller upphäver parternas nationella bestämmelser om exportkontroll och att den nationella beslutanderätten över exportkontrollen inte ruckas. Utrikesutskottet omfattar försvarsutskottets hållning och understryker i detta sammanhang särskilt hur viktigt det är att offentlighetsprincipen efterlevs när framtida beslut om exporttillstånd handläggs.

Parterna avstår från en strikt tillämpning av kraven på nationella motköp. De nuvarande kraven ersätts med att varje part för bok över leveranserna från andra parter och med jämna mellanrum upprättar rapporter om kompensationsbalansen. Försvarsutskottet påpekar helt riktigt att det inte minst i början gäller att hålla ett öga på hur balansen mellan länderna utfaller.

För tillämpningen av avtalet inrättas en regeringskonsultationsgrupp. Det är nödvändigt med en konsultativ mekanism för att efterlevnaden av avtalet skall kunna följas upp, menar utrikesutskottet. Gruppen kan dessutom utreda på vilket sätt industrin har dragit nytta av avtalet.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår utrikesutskottet

att riksdagen godkänner det i Åbo den 9 juni 2001 ingångna avtalet mellan Kungariket Danmark, Republiken Finland, Kungariket Norge och Kungariket Sverige avseende stöd till industrisamarbete på försvarsmaterielområdet och

att lagförslagen godkänns utan ändringar.

UtUB 14/2002 rd — RP 238/2001 rd

Helsingfors den 12 april 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Liisa Jaakonsaari /sd
medl. Ulla Anttila /gröna
Jouni Backman /sd
Tytti Isohookana-Asunmaa /cent
Antti Kalliomäki /sd
Ilkka Kanerva /saml
Antero Kekkonen /sd

Juha Korkeaoja /cent
Outi Ojala /vänst
Sirpa Pietikäinen /saml
Mirja Ryyänen /cent
Hannu Takkula /cent
Ben Zyskowitz /saml
ers. Kimmo Kiljunen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Raili Lahnalampi.